

*Припутень Д. С.,**кандидат юридичних наук, доцент,**доцент кафедри державноправових дисциплін і адміністрування  
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

## ПРИМУС У СЛУЖБОВОМУ ПРАВІ ЯК ІНТЕГРАТИВНА КАТЕГОРІЯ: ДЕЯКІ ВИХІДНІ ПОЗИЦІЇ ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

**Анотація.** Публічно-правова природа службового права зумовлює його орієнтацію на упорядкування всіх видів публічно-службових відносин, їх спрямування на служіння на користь держави, на благо всього українського народу. З огляду на це особливо важливо забезпечити ефективність функціонування державної служби не лише через її стимулювання (матеріальну, трудову та статусну мотивацію), але й використовуючи попереджувально-виховний, припиняючий та каральний ресурс примусово-правових заходів. У статті проводиться аналіз доктринальних підходів розуміння примусу, допустимості примусових заходів, сфери, умов та порядку їх застосування, окреслюються основні підходи до визначення адміністративно-правового примусу, доводиться, що примус у службовому праві є складовою частиною адміністративного примусу, та наводиться авторське визначення «примус у службовому праві».

**Ключові слова:** примус, державний примус, адміністративний примус, службове право, примус у службовому праві.

**Постановка проблеми.** Зважаючи на специфіку службового права, його місце в системі вітчизняного адміністративного права та враховуючи фактичну відсутність наукового супроводження цього галузевого сегменту, сьогодні є всі підстави для подальших досліджень, пов'язаних з вивченням тих фундаментальних категорій, які мають не тільки теоретичне, але й велике практичне значення для розвитку адміністративно-правової науки. Враховуючи той факт, що традиційно в юридичній науці будь-яке визначення права містить вказівку на його обов'язкову ознаку – примусову забезпеченість з боку держави і саме примус, який здійснюється державою в межах та на засадах, чітко визначених у законодавстві, можна вважати одним із засобів забезпечення правопорядку, дотримання вимог, визначених нормами права [1, с. 66], зазначимо, що його вивчення є однаково принциповим для будь-якої галузі правової науки (в тому числі й службового права), оскільки кожна з них має бути зорієнтована на формування понятійного апарату, який стане надійним фундаментом для новітнього вітчизняного нормотворчого процесу, підготовки якісно нових законодавчих актів. Не занурюючись у детальний аналіз природи примусу, його ціннісного та сутнісного виміру, права на існування в громадянському суспільстві та правовій державі як предмету філософських, лінгвістичних, політологічних, психологічних, соціологічних, культурологічних, економічних дискурсів, а також залишаючи «поза кадром» дослідження його співвідношення з такими категоріями, як «влада», «маніпуляція», «відповідальність», оскільки зазначене завжди було предметом наукових філософських (роботи І. Ільїна, Г. Гегеля, С. Гессена, І. Канта, Ф. Шеллінга,

А. Шопенгауера та ін.), соціологічних (М. Вебера, Е. Дюркгема, І. Кона, Г. Лебона тощо), економічних (К. Маркса, В. Радаєва та ін.) доктринальних досліджень, пропонується відразу ж здійснити спробу детального аналізу вказаного блоку питань під кутом зору саме правової науки та методів її пізнання.

Проблему розуміння примусу як для теоретиків права, так і для доктринальних досліджень галузевих правових наук можна вважати певною мірою традиційною (роботи А. Абрамова, В. Авер'янова, О. Андрійко, Б. Базилєва, О. Бандурки, Д. Бахраха, В. Бачиніна, Ю. Битяка, С. Братуся, А. Васильєва, М. Вебера, І. Веремєєнко, Б. Грушина, Є. Додіна, Л. Ковалю, М. Козюбри, Т. Коломоєць, В. Колпакова, А. Комзюка, М. Коркунова, О. Кузьменко, В. Лебедева, Г. Мальцева, П. Рабіновича, П. Сорокіна, О. Якуби та ін.), адже примус застосовується державою незалежно від волі конкретного індивіда, відрізняється багатоманітними підходами щодо визначення («правовий примус», «примус у праві», «державно-правовий (державний) примус», «публічно-правовий примус (примус у публічному праві)», «адміністративний примус» тощо) та класифікаційного розподілу, що обумовлюється його багатоаспектним та комплексним характером, взаємозв'язками із множиною інших різноманітних явищ (суспільно-політична система, право, державна влада тощо). Окрім того, як слушно зауважує Т. Коломоєць у фундаментальному монографічному дослідженні «Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації» (2004 р.), у вітчизняній правовій науці спостерігається певна тенденція – відсутність фундаментальних досліджень державно-правового примусу в цілому, термінологічне розмаїття, яке лише ускладнює наукові дослідження, відсутність визначень й узагальнених характеристик його ознак, різновидів тощо [1, с. 92].

**Мета статті** – провести аналіз доктринальних підходів розуміння примусу, допустимості примусових заходів, сфери, умов та порядку їх застосування, окреслити основні підходи до визначення адміністративно-правового примусу.

Таким чином, приступаючи до осмислення змісту інтегративної категорії «примус у службовому праві», одразу звернемо увагу на складність цього завдання, викликану насамперед відсутністю в сучасній правовій науці відповіді на загальні питання теорії примусу, що й обумовлює, зважаючи на тезу, висунуту ще на початку ХХ ст. – «... хто береться за часткові питання без попереднього рішення загальних, той неминує буде на кожному кроці «натикатися» на ці загальні питання» [2, с. 368], доцільність узагальнення напрацювань учених у галузі теорії держави та права, які традиційно феномен примусу розглядають у тісному взаємозв'язку з правом, державою, владою. Тому спробуємо в межах нашого дослідження систематизувати різнопланові на-

укові концепції, в яких відбувається визначення змісту примусу крізь призму права. З приводу сформульованої позиції зазначимо: ми погоджуємося з наведеними напрацюваннями в тому аспекті, коли вони стосуються двостороннього взаємозв'язку примусу і права як соціальних явищ (дослідження С. Алексєєва, А. Козуліна, Н. Макареико, А. Черданцева, В. Чхквдзе, А. Яковлева та ін.), які не можна розглядати в ізоляції одне від одного, оскільки примусовість є невід'ємною властивістю права (на що небезпідставно вказує ще Л. Петражицький, зазначаючи, що «сутність зв'язку, що стверджується між нормами права та примусом зводиться до того, що до того, хто не виконує добровільно свого юридичного обов'язку, слід застосовувати примусові заходи. На випадок невиконання однієї норми права існує інша норма (санкція), відповідно до якої належні органи влади застосовують на власний розсуд або за вимогою приватної особи примус» [3, с. 220], а примус, опосередкований правом, набуває нових інтегративних властивостей, стає правовим примусом.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Критичний аналіз науково-публіцистичної правової літератури дозволяє підкреслити, що алгоритм дослідження примусу в якості сутнісної (конститутивної) ознаки права, в наслідок позитивістського праворозуміння, починаючи з XIX ст., був досить поширеним. Саме такий підхід можна спостерігати в цілому ряді теоретико-правових досліджень радянського періоду (роботи Б. Базилєва, С. Братуся, М. Коркунова, Л. Петражицького, Е. Трубецького, Б. Чичеріна та ін.), в працях багатьох сучасних вчених-юристів (роботи М. Байтіна, С. Братуся, М. Козюбри, О. Лейста, С. Максимова, Б. Малишева, Б. Мальцева, М. Матузова, П. Рабіновича та ін.). Водночас під час дослідження сутності та необхідності державного примусу для права існує й кардинально протилежна позиція щодо вищезгаданого взаємозалежності, представники якої обґрунтовують неістотність примусу для права. Зокрема, М. Коркунов, заперечуючи сутнісну необхідність державного примусу для права, цілком справедливо підкреслював, що «можливо, визнаючи примус істотною ознакою права, розуміють це не так, щоб кожна конкретна правова вимога у всіх випадках, за всяких фактичних умов могла бути примусово здійснена, а лише у тому, що всяке право «взагалі», «за нормального порядку речей», здатне бути здійснено примусовим шляхом. Отже, тут йде мова не про фактичну, конкретну можливість примусу, а лише про загальну, гіпотетичну, ідеальну. Якщо так, то вже не можна сказати, що кожне право може бути примусово здійснено. Слід сказати лише, що у відношенні кожного права повинна б існувати можливість примусового його здійснення» [4, с. 99–100]. У свою чергу М. Цвік цілком справедливо акцентує увагу на тому, що «в умовах тоталітаризму вказівка на забезпечення застосування права примусовою силою держави відбивала властивий 30-м рокам напрямок правової політики на залякування громадян, на репресії, масове застосування державного примусу <...> Право, безумовно, передбачає можливість застосування примусу до його порушників. Але це треба розуміти лише як обов'язковість наявності в правових нормах вказівки на можливість застосування тих чи інших примусових заходів до порушників. Отже, державний примус виступає як гарантія, передбачена правовими нормами на випадок можливого порушення права. Саме так слід трактувати примусовість як конститутивну ознаку права» [5, с. 185–186]. Дещо по-іншому до цього питання у підходить О. Пучнін у дисертаційному дослідженні «Примус і право»

(1999 р.), який, досліджуючи співвідношення примусу і права, зауважує, що «примус має визначатися як результат протиправного примусування, що обмежує зовнішню свободу людини, який закріплює несправедливе застосування сили і змінює стан формальної рівності. При цьому вчений цілком слушно зауважує, що примус як феномен соціального життя не можна усунути, адже від його ролі у формуванні правових, державних і громадських інститутів залежить рівень демократичності, соціальної справедливості, громадянської свободи і форми рівності в суспільстві, підсумовуючи, – процес примусу слід визначити як зняття самостійності індивідуальної волі» [6].

Аналізуючи зазначені підходи, не можна залишити поза увагою дисертаційне дослідження В. Шафірова «Природно-позитивне право (проблеми теорії та практики)» (2005 р.) [7, с. 11–12], в якому автор намагається довести, що в центрі позитивного права знаходиться не категорія «належне», а категорія «можливе», обґрунтовуючи доцільність категоричної відмови від всезагального положення «право забезпечується державним примусом». Окреслена позиція, внаслідок зовсім спрощеного розуміння примусу як фізичного примусування, на нашу думку, є абсолютно помилковою та підлягає спростуванню. Формуючи власну точку зору щодо окресленого підходу, зазначимо його непридатність для визначення примусу в службовому праві, оскільки основні аспекти теорії «сутнісної необхідності примусу для права» (хоча, безсумнівно, примусовість є однією з ознак права), на наш погляд, містить право як об'єкт дослідження та не дозволяє визначитися з комплексним поняттям «примус», розкрити його потенціал як правовий феномен.

Що ж стосується другого традиційного підходу до поняття «примус» та його ознак через зв'язок з державою та державною владою, то цілком справедливим є зауваження А. Комзюка, що державна влада і примус настільки взаємопов'язані, що в загальнотеоретичній літературі ці поняття розглядаються неодмінно разом, як такі, що окремо існувати не можуть [1, с. 69]. Всебічний розгляд змісту та ознак примусу в службовому праві (враховуючи специфіку його предмета), обумовлює доцільність узагальнення доктринальних підходів визначення «державно-правовий (державний) примус», оскільки на сучасному етапі розвитку правової науки існують досить різнопланові поняття, які не в повному обсязі відтворюють його дійсний зміст, не враховують сучасні законодавчі зміни, розробки галузевих юридичних наук. Детальний аналіз наукових робіт, присвячених зазначеній проблематиці, свідчить про тенденції в дослідженні державно-правового примусу в контексті необхідності застосування державою сили. В цьому аспекті слід акцентувати увагу на тому, що концептуалізація силового примусу держави (*Vi victa vis est* – Сила перемагається силою (лат.)), його співвідношення через спільні ознаки з насильством та силою було характерним як для напрацьованих філософів кінця XIX – початку XX ст. (роботи І. Ільїна, В. Соловйова, Б. Чичеріна та ін.), так і для сучасних філософсько-правових досліджень (роботи О. Гелиха, Ю. Смельянова, Р. Ібрагімова, В. Колотуші, А. Кремника тощо), хоча сама ідея силового примусу держави для досягнення загального благополуччя, миру, безпеки держави, утвердження справедливості виникає ще в античній філософії в роботах Аристотеля та Платона для позначення дій, що вчиняються проти або поза волею особи, на яку вони спрямовані. Як цілком слушно зауважує Т. Хомич [8], дані поняття в одних випадках вживаються як синоніми (і це, на нашу думку, обумовлено спільним тлумаченням цих соціальних феноменів

як тотожних понять у різних словниках і енциклопедіях, в яких під насильством в основному прийнято розуміти: застосування соціальним суб'єктом різних, аж до збройного впливу, форм примусу щодо інших соціальних суб'єктів з метою придбання або збереження панування, завоювання тих чи інших прав і привілеїв; як примус (дію); як силювання, поневолення, змушування, заставляння, повинність) [9–11], в інших – використовують для позначення протилежних за значенням понять (протиправне насильство та правомірний примус), а інколи їх розглядають як складову частину одне одного (насильство у формі фізичного чи психічного примусу). Так, наприклад, А. Каплунов акцентує увагу, що примус визначають як процес зняття індивідуальної волі шляхом зовнішнього впливу, спрямованого на те, щоб примусити індивіда зробити щось або утриматися від яких-небудь дій [8]. І. Жаренов, доповнюючи зазначену позицію в дисертаційному дослідженні «Державний примус в умовах демократизації суспільства» (2006 р.), додає, що при цьому державна сила об'єктивує волю володарюючого суб'єкта і нав'язує її підвладному, допускаючи використання насильства як виключно необхідного елемента. Сутність примусу полягає у впливі на волю підвладного суб'єкта з метою її зміни і орієнтації на соціально необхідну поведінку. Цим визначається його соціальна цінність [12].

Цікаву ідею до розуміння співвідношення насильства та примусу висунув ще у 1925 р. в Берліні відомий російський філософ, юрист І. Ільїн в дослідженні «О сопротивлении злу силою» (рос.), її підтримав і розвинув О. Пучнін, запропонувавши називати всі дії, які вчиняються проти волі особи, терміном «примусення» (рос. – «принуждение»), і виділивши як його форми примус (позитивне, ненасильницьке примусення) та насильство (ганебне, негоже примусення), адже «захищати духовний розквіт людства на землі неможливо поза примусової суспільної організації, поза законом, судом та мечем» [13]. На підставі окресленої позиції Ю. Приколотіна, досліджуючи кримінологічні аспекти насилля, справедливо акцентує увагу на тому, що під час здійснення примусу шкода, яка супроводжує застосування сили, не є цілком самою по собі, а лише побічним неминучим наслідком. У разі насильства шкода є самоціллю або переслідує ціннісно негативну ціль [14, с. 144]. З огляду на те, що співвідношенню державного примусу з насильством приділена увага у ґрунтовних розробках А. Гусейнова, А. Жалінського, В. Іванова, Н. Машинської, О. Мережко, Т. Коломоєць, Д. Попова, Ю. Приколотіної, О. Сидоренка, О. Фролова тощо, не зупиняючись на детальному аналізі згаданих підходів, ураховуючи кардинальну різницю між зазначеними категоріями (метою насильства є завдання шкоди, метою ж примусу – спонукання до певної поведінки (вчинення або не вчинення певних дій), шкода ж при цьому є побічним негативним наслідком; характерною ознакою насильства є суспільна небезпечність та протиправність діяння, для примусу – правомірність застосування, адже як цілком слушно зауважує П. Власов (і його підтримує А. Наумов), якщо в діях особи «відсутнє порушення прав і свобод людини, це буде не насильство, а правомірне застосування сили» [15, с. 10], правомірне спричинення шкоди, враховуючи дефініції ст. 1 Закону України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству» домашнє, економічне, психологічне, сексуальне, фізичне насильство, які закріплюють ознаки насильства як діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного правопорушення, підкреслимо недоцільність отождолення державно-правового примусу та насильства розуміння їх як синонімічні поняття.

Враховуючи походження та формування службового права на базі адміністративного, дослідження його примусової складової частини не може відбутися без узагальненого аналізу наукових, навчальних, публіцистичних джерел, присвячених адміністративному примусу як складнику соціального, державно-правового примусу, поглиблене вивчення потенціалу якого традиційно, розпочинаючи з XIX ст. (роботи І. Андрієвського, О. Кістяківського, І. Тарасова тощо), викликало підвищену зацікавленість учених-адміністративістів. Не зупиняючись на деталізації наукової спадщини «дореволюційного», «радянського» періоду, не вдаючись до витоків та етапів формування поглядів на сутність та ознаки адміністративного примусу в адміністративно-правовій літературі кінця XX – початку XXI століття, оскільки ці питання знайшли свій розгляд у фундаментальному монографічному дослідженні Т. Коломоєць [1], наведемо лише найбільш поширені точки зору із цього приводу, які останнім часом знаходять своє відображення в новітніх наукових монографічних та публіцистичних джерелах. Саме сучасні напрацювання адміністративно-правової науки повинні стати тією опорною конструкцією не лише для доктринального сприйняття, але й для прикладного застосування інтегративної категорії «примус у службовому праві».

Так, в Академічному курсі адміністративного права за загальною редакцією В. Авер'янова зазначається, що державний примус та його складову частину – примус адміністративний – слід розглядати як одну з невід'ємних складників здійснення державної влади, як її метод. Державний примус – єдиний, який може застосовуватися від імені всього суспільства до будь-яких осіб, що перебувають на території держави, а також включає заходи, які не можуть використовувати інші соціальні суб'єкти. Державний примус – це застосування до певних осіб спеціальних заходів впливу з метою спонукати, змусити їх виконувати вимоги правових норм [16, с. 412]. У свою чергу С. Ківалов акцентує увагу на його застосуванні правомочними державними органами (посадовими особами) з метою попередження та припинення адміністративного проступку, а також забезпечення притягнення винного до адміністративної відповідальності [17, с. 221]. Як особливий каральний засіб забезпечення й охорони правопорядку у сфері державного управління, що полягає у психічному, матеріальному або фізичному впливі на свідомість і поведінку людей, визначають адміністративний примус Р. Калюжний, В. Терещук, В. Шкарупа [18, с. 90] (цей же критерій для визначення використовують М. Данількевич та Г. Забарний). Підтримують вчених у цьому питанні С. Стеценко, акцентуючи увагу на тому, що адміністративний примус може застосовуватись як до фізичних, так і до юридичних осіб [19, с. 176], та Р. Мельник, зауважуючи на заходах впливу та меті адміністративного примусу [20, с. 7]. Н. Хорошак наголошує на тому, що адміністративний примус відрізняється від інших різновидів державно-правового примусу своїми особливостями реалізації [21, с. 17]. Крім того, в сучасних наукових дисертаційних дослідженнях увага приділяється питанням правової природи та механізму реалізації адміністративного примусу стосовно різних сфер суспільних відносин. Так, наприклад, М. Десятник зосереджує свою увагу на його комплексному дослідженні в процесі виконавчого провадження [23]. Л. Іванова – в системі заходів забезпечення економічної безпеки [24], І. Максимов – у структурному взаємозв'язку з адміністративними покараннями [25], Р. Мельник акцентує увагу на забезпеченні законності застосування заходів

адміністративного примусу, не пов'язаних з адміністративною відповідальністю [20]. Більше того, на рівні дисертаційних робіт постійно актуалізується розробка питань, пов'язаних зі специфічною адміністративно-примусовою діяльністю певних державних органів. Зокрема, А. Каплунов досліджує специфіку реалізації адміністративного примусу в органах внутрішніх справ [26], Т. Комзюк – у правоохоронній діяльності міліції [27], Ю. Кінаш – органів у сфері гарантування безпеки у вугільних шахтах [28], С. Корнейчук – публічної адміністрації [29], Т. Мацелик – Державної податкової служби України [30], Р. Савіцький – Державної архітектурно-будівельної інспекції України [31], Т. Філоненко – в діяльності органів прокуратури [32] тощо.

**Висновки.** Віддаючи належне зазначеним напрацюванням, звернемо увагу на різновариативність доктринальних підходів до визначення адміністративного примусу як адміністративно-правової категорії. Ведучи мову про власне бачення примусу в службовому праві, враховуючи похідне походження службового права від права адміністративного, доцільно їх використати (хоча і не в повному обсязі) як базовий шаблон і запропонувати таке визначення примусу в службовому праві – це комплексна, об'єктивно-обумовлена складова частина адміністративного примусу, що застосовується на підставах, у межах та порядку, встановленими нормами службового права, здійснюється компетентними державними органами (їх посадовими особами), та є системою заходів впливу на волю, свідомість, поведінку публічних службовців з метою попередження правопорушень або інших небажаних шкідливих наслідків, забезпечення відновлення порушених прав і свобод та притягнення винних осіб до відповідальності.

#### Література:

1. Коломоєць Т.О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації: монографія. Запоріжжя: Поліграф, 2004. 404 с.
2. Ленин В.И. Полное собрание сочинений (5 издание). М.: Издательство политической литературы, 1972. Том 15 (Февраль – июнь 1907) 584 с.
3. Петражицкий Л. И. Теория права и государства в связи с теорией нравственности. СПб. «Лань», 2000. 608 с.
4. Коркунов Н.М. Лекции по общей теории права. СПб.: Юрид. центр Пресс, 2003. 430 с.
5. Загальна теорія держави і права: підручник / За ред. Цвіка М.В., Ткаченка В.Д., Петришина О.В. Харків: Право, 2002. 432 с.
6. Пучнин А.С. Принуждение и право: автореф. дисс. ... к.ю.н.: 12.00.01. Тамбов: Тамбовский государственный университет им. Г.Р. Державина, 1999. 21 с.
7. Шафиров В.М. Естественно-позитивное право (проблемы теории и практики): дис... д.ю.н.: 12.00.01. Красноярск, 2005. 479 с.
8. Хомич Т.М. Поняття насильства і примусу та їх співвідношення Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія: «Право». 2012. № 2 (6). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12kmtys.pdf>
9. Философский энциклопедический словарь. М.: Советская энциклопедия, 1983. 840 с.
10. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.
11. Соціальна робота: короткий енциклопедичний словник. К.: ДЦССМ, 2002. Книга 4. 935 с.
12. Жаренов И.П. Государственное принуждение в условиях демократизации общества: дисс. ... к.ю.н.: 12.00.01. Москва, 2006. 145 с.
13. Ильин И.А. О сопротивлении злу силою (Раздел 4. О заставлении и насилии). URL: <http://philosophy.ru/library/il/01/04.html>
14. Приколотина Ю.Л. К вопросу о методологии криминологического исследования насилия. Форум права. 2007. № 1. С. 131–148. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2007-1/07pulkin.pdf>
15. Власов П.О. Насильство в сім'ї та соціальна робота із сім'ями, в яких чиниться насильство: інформаційно-практичний посібник. Дніпропетровськ: ЖІКЦ, 2004. 96 с.
16. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.; у двох томах; / ред. колегія: Б.Б. Авер'янов (голова). К.: «Юридична думка», 2004. Том 1. Загальна частина. 584 с.
17. Адміністративне право України: підручник / за заг. ред. С.В. Ківалова. Одеса: Юридична література, 2003. 920 с.
18. Забарний Г.Г., Калужний Р.А., Терещук О.В., Шкарупа В.К. К.: Поливода А.В. Адміністративне право України: посібник для підготовки до іспитів. 2001. 144 с.
19. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: навчальний посібник. К.: Атіка, 2007. 624 с.
20. Мельник Р.С. Забезпечення законності застосування заходів адміністративного примусу, не пов'язаних з відповідальністю: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.07. Харків: Національний університет внутрішніх справ, 2002. 19 с.
21. Хорошак Н.В. Адміністративні стягнення за законодавством України: монографія. К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. 172 с.
22. Крамник А.Н. Административно-правовое принуждение: Минск: Тесей, 2005. 208 с. С. 7.
23. Десятик М.С. Административное принуждение в исполнительном производстве: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.14. Москва: Российская правовая академия Министерства юстиции Российской Федерации, 2012. URL: <http://lawtheses.com/administrativnoe-prinuzhdenie-v-ispolnitelnom-proizvodstve#ixzz5LQXLMFOK>
24. Иванова Л.В. Административное принуждение в системе мер обеспечения экономической безопасности Российской Федерации: автореф. дисс. ... к.ю.н.: 12.00.14. Москва: Академия экономической безопасности МВД России, 2008. 28 с.
25. Максимов И.В. Административное наказание в системе мер административного принуждения (концептуальные проблемы): автореф. дисс. ... к.ю.н.: 12.00.14. Саратов: Саратовская государственная академия права, 2004. 482 с.
26. Каплунов А.И. Административное принуждение, применяемое органами внутренних дел (системно-правовой анализ): дис. ... д.ю.н.: 12.00.14. Москва: Санкт-Петербургский университет МВД России, 2005. 498 с.
27. Комзюк А.Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Харків: Національний університет внутрішніх справ, 2002. 38 с.
28. Кінаш Ю.Я. Засоби адміністративного примусу у сфері забезпечення безпеки у вугільних шахтах: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.07. Ірпінь: Національна академія державної податкової служби України, 2003. 17 с.
29. Корнейчук С.П. Адміністративний примус у діяльності органів примусового виконання рішень судів та інших органів публічної адміністрації: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.07. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016. 17 с.
30. Мацелик Т.О. Адміністративний примус в діяльності органів державної податкової служби України: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.07. Ірпінь: Національна академія державної податкової служби України, - 2005. 19 с.
31. Савіцький, Р. С. Адміністративний примус в діяльності Державної архітектурно-будівельної інспекції України: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.07. Харків: Національний університет внутрішніх справ, 2016. 20 с.
32. Філоненко Т.М. Адміністративно-правовий примус в діяльності органів прокуратури України: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.07. Київ: Національний авіаційний університет, 2013. 22 с.

**Припутень Д. С. Принуждение в служебном праве как интегративная категория: некоторые исходные позиции теоретико-правовой интерпретации**

**Аннотация.** Предметом статьи являются проблемы теоретического осмысления государственно-правового принуждения, допустимости его применения. Рассматриваются авторские позиции относительно понятий «принуждение», «государственно-правовое принуждение». Учитывая специфику служебного права, основное внимание уделяется административно-правовому принуждению. Основной вывод, который сделан по итогам исследования, состоит в том, что принуждение в служебном праве является составной частью административного принуждения и соотносится с ним, как часть и целое. Исходя из этого, предлагается его авторское определение.

**Ключевые слова:** принуждение, государственное принуждение, административное принуждение, служебное право, принуждение в служебном праве.

**Pryputen D. Coercion in the public service law as an integrative category: some initial positions of theoretical and legal interpretation**

**Summary.** The public nature of the service law determines its orientation towards the organization of all types of public-service relations, their orientation towards serving in the state's favor, for the benefit of the entire Ukrainian people. In view of this, it is especially important to ensure the effectiveness of the functioning of the civil service not only through its stimulation (material, labor and status motivation), but also using a preventive, educational, cessation and punitive resource of coercive measures. The article analyzes the doctrinal approaches to the understanding of coercion, the admissibility of coercive measures, the sphere, the conditions and procedure for their application, outlines the main approaches to the definition of administrative-legal coercion, it is proved that compulsion in the law of law is an integral part of administrative coercion and gives the definition of «coercion in official law».

**Key words:** coercion, state coercion, administrative coercion, service law, coercion in the civil service law.